

Vergaderjaar 2006–2007

30 420

Emancipatiebeleid

Nr. 39

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 5 maart 2007

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹ heeft op 8 februari 2007 overleg gevoerd met minister De Geus van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over:

- **de brief d.d. 6 juni 2006 over informatie internationaal emancipatiebeleid (30 420 nr. 21);**
- **de brief d.d. 26 juni 2006 over de overdraagbaarheid van bevallingsverlof in andere Europese landen (29 769, nr. 12);**
- **de brief d.d. 28 juni 2006 over de resolutie en het actieplan van de Raad van Europa met betrekking tot het bereiken van gendergelijkheid (30 420, nr. 22);**
- **de brief d.d. 19 september 2006 over de beleidsdoorlichting arbeid en zorg (30 800 XV, nr. 3);**
- **de brief d.d. 30 oktober 2006 houdende de zesde Voortgangsrapportage gelijke beloning (27 099, nr. 16);**
- **de brief d.d. 8 november 2006 over de evaluatie Ambassadeursnetwerk Doorbreken Glazen Plafond (27 099, nr. 17);**
- **de brief d.d. 10 november 2006 over het slotdocument Taskforce Vrouwen, Veiligheid en Conflict (27 061, nr. 35);**
- **de brief d.d. 17 januari 2007 over de behandeling vierde Nederlandse voortgangsrapportage door het CEDAW-comité (30 420, nr. 24);**
- **de brief d.d. 29 januari 2007 houdende de emancipatiemonitor 2006 (30 420, nr. 26).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Koppejan** (CDA) constateert dat de arbeidsparticipatie van vrouwen achterblijft, vooral omdat vrouwen er steeds meer voor kiezen in deeltijd te werken. Dit heeft deels te maken met de zorg voor de kinderen, al is de kinderopvang de laatste jaren toegankelijker en betaalbaarder geworden. Driekwart van de vaders maakt geen gebruik van het recht op ouderschapsverlof, omdat zij bang zijn hun promotiekansen te verkleinen. Een toegankelijker levensloopregeling moet de mentaliteit van werkgever en werknemer op dit punt veranderen. Voorts kan de afbouw van de overdraagbare heffingskorting leiden tot een impuls van het emancipatiebe-

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Van Gent (GroenLinks), Verburg (CDA), Bussemaker (PvdA), Blok (VVD), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Van Vroonhoven-Kok (CDA), Nicolai (VVD), Smeets (PvdA), voorzitter, Van Hijum (CDA), Koşer Kaya (D66), Luijben (SP), Ulenbelt (SP), Verdonk (VVD), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Koppejan (CDA), Bosma (PVV), Spekman (PvdA), Heerts (PvdA), Bouchibti (PvdA), Thieme (PvdD), Karabulut (SP) en Gesthuizen (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Vendrik (GroenLinks), Omtzigt (CDA), Jacobi (PvdA), De Krom (VVD), Jan Jacob van Dijk (CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Weekers (VVD), Depla (PvdA), Hessels (CDA), Pechtold (D66), Irrgang (SP), Lempens (SP), Zijlstra (VVD), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Biskop (CDA), Dezentjé Hamming (VVD), Schinkels-hoek (CDA), Fritsma (PVV), Hamer (PvdA), Tichelaar (PvdA), Bouwmeester (PvdA), Ouwehand (PvdD), De Wit (SP) en Gerkens (SP).

leid. De arbeidsparticipatie van allochtone vrouwen is zorglijk. Zij werken vaker in deeltijd en hebben vaker een functie met een laag niveau. Vrouwen uit etnische minderheden moeten ook meer participeren in de samenleving. Hoe staat het met de voortgang van het project Duizend en één kracht? Welke instrumenten worden ingezet om de lagere arbeidsparticipatie van allochtonen en de beloningsverschillen ten opzichte van autochtonen te verbeteren?

Wordt er nog iets gedaan aan de opzet van het Ambassadeursnetwerk? Er moeten zoveel mogelijk bedrijven meewerken aan de GlazenPlafondIndex, de digitale benchmark, want ook dat instrument kan een belangrijke bijdrage leveren aan het streven meer vrouwen aan de top te krijgen. Te zijner tijd kan wellicht ook zichtbaar worden gemaakt waar sprake is van beloningsverschillen en minder doorstroom van vrouwen en allochtonen. Dan ziet men ook waar de kansen liggen.

De doorstroming van vrouwen naar leidinggevende en topposities kan ook worden bevorderd door een goed personeelsbeleid. De overheid kan hieraan bijdragen door bedrijven die in dat opzicht goed werk doen, positieve publieke aandacht te geven.

Mevrouw **Van Gent** (GroenLinks) vindt dat de regering veel te weinig aan emancipatiebeleid heeft gedaan. Het wordt tijd dat een vrouwelijke minister van Emancipatie zich met dit beleid gaat bezighouden. Er moet in ieder geval heel snel een regeling komen op basis waarvan vrouwelijke ondernemers met betaald zwangerschapsverlof kunnen. Daarover zijn al twee moties aangenomen, maar er is tot nu toe nog niets mee gedaan. Mevrouw Van Gent is tegen de vrijstelling van de sollicitatieplicht voor jonge moeders in de bijstand. Deze vrouwen mogen niet worden afgeschreven. Zij en hun kinderen mogen niet in armoede opgroeien. Deze vrouwen zouden eigenlijk een deeltijdbaan moeten hebben met een voltijdsalaris. Hoe gaat de verplichte scholing die wordt aangekondigd in het nieuwe regeerakkoord er uit zien? Wordt daar een vergoeding voor gegeven? Mogen vrouwen ook een hbo- of een universitaire opleiding volgen, of gaat het alleen maar om het behalen van een startkwalificatie? Het beloningsverschil tussen mannen en vrouwen moet ook snel worden weggewerkt. Wellicht kan worden gedacht aan het strafbaar stellen van het onderbetalen van vrouwen. De Arbeidsinspectie kan dat controleren en zo nodig een boete uitdelen. Het gebrek aan emancipatie is niet alleen een Nederlands probleem. Daarom wordt het tijd voor een kabinetsstandpunt over de aanbevelingen van het Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) en voor een nationale rapportage over alle aanbevelingen.

Mevrouw **Bouchibti** (PvdA) is eveneens teleurgesteld over het emancipatiebeleid van de afgelopen jaren. In de komende kabinetsperiode moet echt werk van dit beleid worden gemaakt. De arbeidsbijdrage van allochtone vrouwen moet omhoog. De inkomensongelijkheid tussen mannen en vrouwen moet worden weggenomen. De overheid moet een voorbeeldfunctie vervullen. Er moeten meer vrouwen op hogere posities komen. Er moet meer aandacht worden besteed aan het glazen plafond, vooral met het oog op allochtone vrouwen, want die zijn bijna niet vertegenwoordigd in topposities.

Mevrouw **Karabulut** (SP) stelt dat vrouwen en migranten nog steeds minder verdienen dan andere groepen. Vrouwen stromen onvoldoende door naar hogere functies. Het zorgaandeel van de mannen blijft steken op het niveau van tien jaar geleden. Er moet veel meer werk worden gemaakt van doorstroming, gelijke beloning en de combinatie arbeid en zorg. De overheid moet het voorbeeld geven. De rol van de Arbeidsinspectie moet worden versterkt als het gaat om gelijke beloning. De adviezen van de Commissie Gelijke Behandeling op dit punt moeten

bindend worden. De kinderopvang is verbeterd, maar een goede verlofregeling is noodzakelijk als je werk en privé wilt combineren en als je de zorgtaken eerlijk wilt verdelen. De ouderschapsverlofregeling is onvoldoende en moet worden uitgebreid. De geringe vergoeding van 50% van het minimumuurloon per opgenomen verlof uur moedigt ouders niet aan dat verlof op te nemen. Om in aanmerking te komen voor ouderschapsverlofkorting moeten zij ook deelnemen aan de levensloopregeling. Die voorwaarde moet vervallen. Voor kortdurend verlof is toestemming van de werkgever nodig, maar dat levert vaak fricties op. De mogelijkheden om kortdurend verlof op te nemen, moeten dus worden verruimd.

De heer **Bosma** (PVV) vindt dat mensen zelf verantwoordelijk zijn voor hun emancipatie. De overheid kan mensen niet emanciperen. De overheid moet zorgen voor zaken als onderwijs, studiefinanciering, en brede scholen. Positieve discriminatie is uit den boze, want dan wordt niet uitgegaan van individuen, maar van de mens als onderdeel van een groep. Het streven naar evenredige vertegenwoordiging van vrouwen is niet op zijn plaats. In de buurt waar hij woont, komt onder allochtonen, met name bij islamieten, veel huiselijk geweld voor, vooral tegen vrouwen. Veel allochtonen vinden dat normaal en halen de rechtsgrond daarvoor uit de Koran. De overheid moet daar op basis van de Grondwet tegen optreden, maar een emancipatiebeleid begint met een goed immigratiebeleid.

Ook mevrouw **Van der Burg** (VVD) vindt dat de arbeidsparticipatie van vrouwen, ook die van alleenstaande vrouwen omhoog moet, mede gelet op de vergrijzing en de krapte op de arbeidsmarkt. Vrouwen werken vaak onder hun niveau, terwijl er toch veel wordt geïnvesteerd in de opleiding van vrouwen. Wat is de toegevoegde waarde van het European Institute for Gender Equality ten opzichte van het Europese Grondrechtenbureau? Hoe oordeelt de minister over de rol van Europa met betrekking tot het Nederlandse beleid op het gebied van emancipatie? Mag Europa zich daarmee bemoeien? De minister doet de stagnatie van het emancipatiebeleid af als het gevolg van de economische recessie, maar bij gelijke kansen moet het effect toch gelijk zijn voor mannen en vrouwen? Van de vrouwen is 42% economisch zelfstandig, maar 70% daarvan heeft het minimumloon. Wordt zelfstandig ondernemerschap nog gestimuleerd? Als het zorgaandeel van mannen stijgt, vergroot dat de kans voor vrouwen op werk en wordt de aanspraak op sociale zekerheid verminderd. De ontwikkeling van de brede school en de kinderopvang zijn heel goed geweest, maar de randvoorwaarden moeten wel worden verbeterd, want dan kun je arbeid en zorg beter combineren. Ook de verlofregelingen moeten worden bekeken. De verschillen in beloning tussen mannen en vrouwen bij de overheid zijn gegroeid. Daar worden ook weinig vrouwen voorgedragen voor een hogere positie. Hoe kan dat, gelet op het personeelsbeleid bij de overheid en de aanwezigheid van een algemene bestuursdienst?

Antwoord van de minister

Volgens de **minister** is in deze kabinetsperiode wel degelijk sprake geweest van een flinke inzet op het gebied van de emancipatie. Een belangrijk speerpunt was het bevorderen van de participatie van vrouwen door een betere combinatie van arbeid en zorg, ook voor mannen. Daarom is de levensloopregeling geïntroduceerd en is de kinderopvang verbeterd. Voor mensen met lage en middeninkomens is de kinderopvang beter betaalbaar gemaakt. Vanaf 1 januari van dit jaar is de werkgever verplicht bij te dragen aan deze regeling. De uitvoering van de motie-Van Aartsen/Bos over de kinderopvang, de schooltijden en schoollocaties heeft inmiddels ook tot concrete resultaten geleid. Er lopen experimenten, waarbij overheidsinstellingen en andere instellingen ruimere openings-

tijden hanteren. Daarmee kunnen arbeid en zorg beter worden gecombineerd. De minister heeft er ook voor gepleit het ouderschapsverlof van 13 naar 26 weken uit te breiden en dat recht niet overdraagbaar te maken. Daarmee voorkom je dat mannen minder aan zorgtaken doen en dat de participatie van vrouwen omlaag gaat.

Er is ook veel aandacht besteed aan de participatie van vrouwen uit etnische minderheden. Het hoge percentage allochtone arbeidsongeschikte vrouwen is aanleiding geweest voor een dubbele keuring. Daarbij is zorgvuldig bekeken wat deze vrouwen nog konden doen, ook om te voorkomen dat ze onheus zouden worden bejegend of afgeschreven. Hierdoor is het percentage arbeidsongeschikte vrouwen in de WAO omlaag gegaan, maar het probleem is nog niet opgelost. De participatie van deze vrouwen heeft echter niet alleen met de arbeidsmarkt te maken, ook met vormen van participatie als vrijwilligerswerk, bestuurlijke processen, en buurt- en wijkwerk. Het werk van de Commissie Participatie van Vrouwen uit Etnische Minderheden (PaVEM) heeft ook geleid tot een toename van de participatie in het algemeen van vrouwen uit etnische minderheden. De initiatieven tegen huiselijk geweld die Sociale Zaken samen met Justitie heeft genomen, hebben geleid tot Steunpunten huiselijk geweld. De preventie staat inmiddels stevig op de agenda.

De overheid kan niet regelend optreden als het gaat om het doorgroeien van vrouwen naar topfuncties. Helaas is nog vaak sprake van het vooroordeel dat werken in deeltijd halve loyaliteit is en dat dit op topniveau nooit professioneel kan gebeuren. Dat kan wel, als het maar goed wordt georganiseerd. Werken in deeltijd betekent nog vaak stagnatie van de loopbaan, maar er wordt geprobeerd daar iets aan te doen met behulp van het Ambassadeursnetwerk Doorbreken Glazen Plafond voor de overheid en het bedrijfsleven, waarbij gebruik wordt gemaakt van een aantal aansprekende boegbeelden. Het Ambassadeursnetwerk is inmiddels overgedragen aan EZ, omdat het oog vooral is gericht op bedrijven en topondernemers, maar Sociale Zaken doet nog wel mee.

Het vervullen van dezelfde functie geeft recht op hetzelfde loon, maar toch komt het voor dat de man meer loon krijgt dan de vrouw. De praktijk is wat dat betreft weerbarstig, want als je geen formele verschillen kunt vinden waardoor de wet niet wordt overtreden, kan de Arbeidsinspectie niets doen. Er wordt geprobeerd deze kwestie aan te pakken via de bestaande instrumenten, zoals managementtool gelijke beloning. Uiteraard moeten de P&O-onderdelen hier zeer alert op zijn, maar ook de Commissie Gelijke Behandeling is erbij betrokken. Vorig jaar heeft het CBS een onderzoek uitgevoerd naar beloningsverschillen in de richting van allochtonen bij de overheid. Vanaf volgend jaar wordt dat deel van het onderzoek structureel meegenomen bij het tweejaarlijks onderzoek van de Arbeidsinspectie. Het laatste onderzoek van de Arbeidsinspectie richt zich op een dwarsdoorsnede van de overheid. De P&O-onderdelen voeren naar aanleiding van dit rapport interdepartementaal overleg over hoe tot een verbetering op dit punt kan worden gekomen. De minister van BZK laat daarnaast regelmatig onderzoek uitvoeren naar beloningsverschillen binnen de overheid.

De definitieve aanbevelingen van de Werkgroep «gelijke beloning, dat werkt», die deze maand verschijnen, worden meegenomen bij de aanpassing van het beleid. De voorlopige aanbevelingen van de werkgroep komen neer op een overstap van de focus op het percentage naar een focus op het gebied van cao's, ondernemingsraden, sociale partners en functionerings/waarderingssystemen. Het aantal zaken over beloningsdiscriminatie bij de Commissie Gelijke Behandeling en bij de rechter neemt de laatste jaren gelukkig af. Deze vorm van discriminatie is vaak incidenteel. Ook wordt het verschil veroorzaakt door een verschil in carrièrekeuze, opleiding en wensen van vrouwen. Vanwege het hardnekkig verschil in percentage moeten de aanbevelingen van de werkgroep echter wel degelijk serieus worden genomen. De Commissie Gelijke

Behandeling adviseert onder meer werkgevers over het tegengaan van ongelijke beloning. In de praktijk wordt daarna meestal een oplossing gevonden, want er is geen werkgever die na een negatief oordeel van de commissie het risico wil lopen onderuit te gaan bij de rechter.

De minister onderschrijft de mening van de Visitatiecommissie Emancipatie dat het verstandig is een coördinerend bewindspersoon voor dit beleidsterrein te houden, maar dan moet deze wel worden toegerust met instrumenten en bevoegdheden, zodat hij of zij kan aanjagen, stimuleren, maar ook kan interveniëren bij andere departementen als dat beleidsmatig noodzakelijk is. Het gaat niet meer zozeer om wetgeving, als wel om het verbeteren van uitvoeringsprocessen op het gebied van arbeid, integratie en aspecten die te maken hebben met cultuurachterstanden. Er moet nu in de praktijk resultaat worden geboekt en er moet een verbinding worden gelegd met de andere portefeuilles, zodat niet slechts wordt verwezen naar de coördinerend bewindspersoon.

Zes gemeenten zijn inmiddels aan de slag met het project Duizend en één kracht. De resultaatafspraken worden op 8 maart feestelijk beklonken. Voor dit project is 3,5 mln. beschikbaar gesteld. De ambitie is om in 2010 vijftigduizend vrouwen te activeren richting het vrijwilligerswerk. Dit initiatief is een vervolg op de succesvolle aanpak van emancipatie en integratie met de G30-gemeenten. Het doel, het bereiken van ongeveer 20 000 kwetsbare vrouwen, is al bereikt. Via het subsidiebeleid emancipatie worden ook nog eens direct ongeveer 15 000 vrouwen bereikt, indirect nog veel meer.

Het is inderdaad de bedoeling bedrijven te benaderen om mee te werken aan de GlazenPlafondIndex. Op die manier kunnen bedrijven zichzelf vergelijken met andere organisaties wat betreft de doorstroom van vrouwen naar hogere functies. Ook wordt men op de hoogte gebracht van concrete tips. Als de arbeidsmarkt krapper wordt, wordt het ook belangrijker dat duidelijk wordt waar de kansen liggen. Een bedrijf dat vrouwvriendelijk of ouderschapsvriendelijk is, kan een rol spelen bij de werfkracht van dat bedrijf op de arbeidsmarkt.

Het is aan het nieuwe kabinet om eventueel met een standpunt te komen over de CEDAW-rapportage over de gendermainstreaming. Daarnaast kan elke bewindspersoon ook zelf reageren op een aanbeveling en die verankeren in beleid.

Degene die gebruik maakt van ouderschapsverlof en dit via de levensloopregeling financiert, heeft recht op de ouderschapsverlofkorting. Per ouder gaat het om een contante korting via de fiscaliteit van € 50 per maand, vooralsnog met een maximum van drie maanden. In het nieuwe regeerakkoord wordt gesproken over zes maanden, maar het is nog niet zeker of het huidige fiscale voordeel behouden blijft. Is dat wel het geval, dan is de maximale korting voor man en vrouw samen ongeveer € 7200 per kind. Er kan ook via de levensloopregeling worden gespaard voor ouderschapsverlof. Dat wordt ook weer fiscaal beloond.

Het Europese genderinstituut kan een belangrijke rol spelen bij het ondersteunen van het emancipatiebeleid en het beter borgen van gelijke kansen. Via dat instituut kunnen ook ervaringen en activiteiten elders in Europa worden uitgewisseld. Nederland vervult hierin een voortrekkersrol, wat ook blijkt uit de doelstelling van een participatie van 65% van de vrouwen in 2010. Dat percentage ligt 5% hoger dan de Lissabon-doelstelling. Nederland is voorts vaak de trekker van internationale en Europese resoluties, gericht op verbetering van de positie en de veiligheid van vrouwen en op de positie van vrouwelijke migrantenvluchtelingen. Tijdens het Nederlandse voorzitterschap is daar ook heel constructief aan gewerkt. Dat wil niet zeggen dat Europa op dit punt richtlijnen moet maken of regelgeving moet opstellen, want daarover is de minister negatief.

Het recht op langdurend zorgverlof is in het voorjaar van 2005 vastgelegd in de Wet arbeid en zorg. Bij kortdurend zorgverlof is in de wet een maxi-

male termijn van twee keer de wekelijkse arbeidsduur vastgelegd. De werkgever is verplicht tot doorbetaling van 70% van het laatstverdiende loon. Cao-partijen hebben echter de mogelijkheid andere afspraken te maken over de duur van het verlof en de doorbetaling van het loon. De voorziening voor zwangerschapsverlof voor zelfstandigen en de doorbetaling van loon moet ook in de private markt gestalte krijgen. De minister verwijst naar de tekst van het Regeerakkoord waarin de mogelijkheid voor een zwangerschapsuitkering voor zelfstandigen zal worden bezien. Daarvoor kan al een verzekering worden afgesloten, maar verzekeringsmaatschappijen willen nog wel eens een wachttijd hanteren om te voorkomen dat iemand die zwanger is een verzekering afsluit, terwijl zij dat anders niet zou doen. Momenteel loopt een aantal processen over de vraag of verzekeringsmaatschappijen vrouwen mogen uitsluiten vanwege zwangerschap en of deze een wachttijd mogen hanteren. De minister hoopt dat het mogelijk wordt dat zwangere vrouwen een verzekering afsluiten.

Het ministerie van EZ heeft een ambitieus programma opgesteld ter bevordering van het zelfstandig ondernemerschap van vrouwen. Er wordt ook gewerkt aan de mogelijkheid van het verschaffen van microkrediet aan allochtone vrouwen, omdat deze vrouwen vaak moeilijk aan de slag komen op de arbeidsmarkt. Hoe vaker zij als zelfstandig ondernemer aan de slag komen, hoe beter het is. Sociale Zaken probeert via het re-integratiebeleid vrouwen die werkloos of gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn ook via het zelfstandig ondernemerschap aan de slag te krijgen. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de IRO, de individuele re-integratieovereenkomst. De Beleidsdoorlichting in het kader van artikel 35 over de effectiviteit van het emancipatiebeleid en de instrumenten die de minister daarvoor ter beschikking staan, komt deze maand gereed en wordt dan aan de Kamer toegestuurd.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Bouchibti** (PvdA) vraagt nog aandacht voor de emancipatie van allochtone mannen, maar ook van mannen in het algemeen. Wellicht kan de commissie-PaVEM daar nog een rol bij spelen.

Mevrouw **Karabulut** (SP) dringt nog een keer aan op het laten vervallen van de eis in het kader van het ouderschapsverlof om deel te nemen aan de levensloopregeling.

De **minister** merkt op dat de emancipatie van vrouwen in traditionele mannentaken harder groeit dan de emancipatie van mannen in traditionele vrouwentaken. Dat leidt per saldo tot een overbelasting van vrouwen. Mannen moeten dus meer aan zorgtaken en traditionele vrouwentaken gaan doen. De minister is blij met de omslag in het denken op dit punt bij een aantal fracties.

De regering heeft geconstateerd dat het recht op ouderschapsverlof in de praktijk stagneerde, vanwege de verplichting van de werkgever om door te betalen. Daardoor voelde de werkgever er niet zoveel voor ouderschapsverlof toe te staan. Ook was de kans aanwezig op het selecteren op een kinderkans. Het is veel beter als werknemers een grotere eigen verantwoordelijkheid nemen. Het kabinet heeft daarom gekozen voor de koppeling met de levensloopregeling.

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Smeets

De griffier van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Post